

Оснивачка Скупштина Самосталне демократске српске странке, на седници одржаној дана 05.03.1997. године, донела је:

ПРОГРАМ САМОСТАЛНЕ ДЕМОКРАТСКЕ СРПСКЕ СТРАНКЕ

Политичко организовање и организовано политичко деловање саставни је део националног идентитета Срба у Хрватској. Осим традиције и вере, језика и културе, политички глас, исказана политичка воља, већ преко два века активан су и неизоставан део нашег националног идентитета. Данас, у условима када се наша заједница конституише као мањинска, наше организовано политичко деловање има посебну улогу у политичком очувању и обликовању нашег мањинског положаја и идентитета у Хрватској.

Политичко организовање, у првом реду, треба обезбедити партиципацију Срба, грађанску и националну, у политичком животу и политичкој јавности Хрватске. Право на пропорционалну представљеност у Сабору, јединицама локалне управе и самоуправе, може се и треба остварити посредством нашег политичког организовања. Исто вреди и за наш удео у стварању демократске политичке јавности, заједно с другим политичким и неполитичким гласовима у Хрватској.

Самостална демократска српска странка, настала је са пуном свешћу о својој улози у очувању и обликовању српског националног идентитета и учествовању Срба у политичком и укупном друштвеном животу Хрватске. Исто тако, Самостална демократска српска странка делује и деловат ће као странка демократске оријентације, која једино у сурадњи и партнерству с другим хрватским политичким странкама, може да оствари своје програмске циљеве и да испуни интересе и очекивања својих бирача.

I Политичка традиција Самосталне демократске српске странке

Модерно политичко организовање Срба у Хрватској старо је готово два века. Његове почетке несумњиво треба препознати у реформаторима који су од војничког Војну крајину реформисали у грађанско друштво. Међу најистакнутије реформаторе те врсте свакако спада Огњеслав Утјешеновић Острожински, чија идеја политичког наступања Крајишника постаје својеврсним еванђељем. Обликовану политичку свест и организирану политичку снагу представља Српска народна слободоумна странка на челу са Светозаром Милетићем, центар чијег деловања је био Нови Сад, али који је предводник српске либералне грађанске мисли међу свим Србима "Пречанима", па и међу Србима у ондашњим хрватским земљама, и чија је странка ударила темеље хрватско-српским политичким коалицијама. Сава Бјелановић, политички првак међу Србима у Далмацији, прва фигура у Српској народној странци и заговорник задарског компромиса. Самостална српска странка, са својим прваком Светозаром Прибићевићем, дефинитивно је обликовала српску либерално-демократску политичку мисао, чувајући српску равноправност у Хрватској и политику хрватско-српског народног споразума. Лево крило самосталних демократа на челу с Радом Прибићевићем и српским комунистима, дало је много хероја, те много војних и политичких првака, као што то свенародни покрети могу. Међу многима, посебно се истицао Гојко Николиш. Српски национални покрет у Хрватској, у време демократизације и распада заједничке државе, предвођен је народним трибуном и прваком Српске демократске странке Јованом Рашковићем, који је имао два циља: заштитити глобалне српске националне интересе и осигурати грађанску и националну равноправност Срба у Хрватској.

Сва ова имена, и поред свих разлика које међу њима постоје, развијала су или су допринела развоју самосталне српске политике у Хрватској. Она, самостална српска политика у Хрватској, омогућила је две ствари: опстанак Срба и партнерство у изградњи демократских институција и демократске политике у Хрватској.

II Политичке вредности Самосталне демократске српске странке

Грађанска, либерална демократија, која стоји у основи европске и америчке политичке демократије у последња два века, исходиште је политичких, грађанских слобода и права Самосталне демократске српске странке. Слобода појединца, његова политичка воља, његово право и интерес не могу бити ограничени или замењени никаквим вишим циљем или интересом. Његово право да бира и да буде биран, његово право да представља и буде представљен, његово право да се, ради својих интереса, несметано удружује с другима, ни од кога не може бити ограничено, осим истим таквим правом другог слободног појединца. Његово право да у слободној јавној дискусији неометано исказује своја осећања и мишљења за која сматра да су од његова појединачног или од општег друштвеног интереса, услов је без којег се ни један облик његове политичке слободе не може реализовати. Због тога Самостална демократска српска странка следи философију по којој је слобода појединца услов без којег нема ни слободне нације, ни слободне државе.

Социјална правда и социјална демократија, која у последњих сто година представља другу темељну вредност светских демократија, важан је део политичког идентитета Самосталне демократске српске странке. Без социјалне, односно економске равноправности, садржај либералне демократије је празан. Грађани који имају право гласа и право представљања, не могу то чинити на равноправној основи уколико између њих стоје дубоки јазови социјалних разлика, уколико су економски и социјално неједнаки. Због тога се ми залажемо за права раднозависног становништва, од радника, преко предузетника до професора и уметника. Прво такво право јесте право на посао и запосленост, јер одузети човеку могућност запослења и право на посао значи одузети му право на опстанак. Друго такво право јесте право на уживање плодова свога рада у облику мировина у позно животно доба. Достојанствена и сигурна старост на основи пензионе политике, то је циљ Самосталне демократске српске странке. Треће социјално право јесте одговорност државе за тренутно незапослене и оне који су трајно у немогућности да живе од свога рада. Четврто такво право је право на друштвено осигурану здравствену заштиту, као и друштвено осигурано школовање. Здравље народа и школованост његових младих генерација треба да имају првенство у расподели друштвеног богатства, пред производњом државне бирократије и војног апарата.

Трећи камен темељац савремених демократија је антифашизам, извојевана победа над нацизмом, фашизмом, холокаустом и државним пројектима расне надмоћи и истребљивања етничких и политичких мањина. Самостална демократска српска странка, као странка Срба у Хрватској, с поносом истиче своју приврженост вредностима антифашизма. Не само због спомена на бројне жртве које су Срби имали у усташкој, од нациста и фашиста подржаног, Независној Држави Хрватској, већ и због свог учествовања у антифашистичкој коалицији, најпре с хрватским и другим народима, а потом и победничким савезничким снагама. Због свог готово плебисцитарног сврставања уз антифашизам, Срби у Хрватској га сматрају трајним политичким идентитетом. Самостална демократска српска странка стога антифашизам и спомен његове победе преузима као своје трајно политичко опредељење.

Четврти темељ нашег политичког здања, наше странке је вредност мултиетничког и мултикултурног друштва као основе за очување и коегзистенцију различитих идентитета у

атмосфери толеранције и узајамног прожимања. Очување и развитак српског националног идентитета у Хрватској и његово интегрисање у целину друштвеног идентитета Хрватске, то је циљ Самосталне демократске српске странке. Дакле, ни асимилација ни гетоизација, већ интеграција с нашим националним идентитетом, а у атмосфери толеранције према разликама. Самостална демократска српска странка залагаће се да српска заједница у Хрватској остане отворена за давање и примање, као што је то кроз векове била, да се с подједнаким интересом бори за своје посебно право и свој посебни идентитет, као и за опште право и општи идентитет хрватског друштва. Али ће се исто тако залагати против концепта хрватске културе и образовања који неће бити мултиетничан и мултикултуралан, већ уско етноцентричан.

III За мир међу народима и државама, поверење међу људима и толеранцију међу идентитетима

Страдања, разарања и патње кроз које смо пролазили, и Срби и Хрвати, током ратног распада заједничке државе и ратне потраге за миром, нека остану трајна опомена нама данашњим и нашим будућим, да је рат увек против човека и његове потребе да ствара и да живи у миру. Страдања и патње кроз које смо прошли, нека буду трајан извор нашег пијетета туђој жртви и туђем страдању. Само онај који је и сам страдао може искусити величину саосећања и солидарности у страдању. Пронаћи у страдању и патњи инспирацију за мир, борбу за мир и културу мира, незаменљива је хришћанска порука, коју у свом деловању жели следити и Самостална демократска српска странка. Изазов мира међу народима, хрватском и српском, и њиховим државама, можда је највећи, који стоји пред данашњим генерацијама, и хрватских и српских политичара. Без мира и без одговарајућег одговора на његов изазов, тешко је замислити напредак у било ком подручју друштвеног деловања: демократији, економији или култури.

Стога се Самостална демократска српска странка залаже за то да они, који су починили ратне злочине или су одговорни за њих, буду кажњени, и то како на српској, тако и на хрватској страни. За све друге тражи и тражиће стриктну примену Закона о општем опросту. Настојање појединих људи у хрватској политици да се, у облику тезе о директној или индиректној колективној кривици, обухвати што је већи број оних на које се не односи овај Закон, Самостална демократска српска странка, не само да не прихвата већ одбацује, и то настојање, као и настојање истих да тај Закон и његове учинке разуме као праштање Србима за њихове грехе. Срби неће бежати од своје одговорности у овом рату, али неће прихватити оно за што нису одговорни, као ни ослобађање од одговорности Хрвата за оно за што су одговорни.

Самостална демократска српска странка од свог оснивања била је, и биће и убудуће, против говора мржње, екстремизма и националног радикализма било које врсте. Уместо њега промовисаће говор толеранције и политичке борбе засноване на култури дијалога и политичког такмичења.

Самостална демократска српска странка залаже се за неотуђиво право на повратак сваког расељеног и избјеглог. За једнак третман у остваривању тог права. Самостална демократска српска странка ће чинити све да спречи и онемогући некоректан и дискриминирајући однос према онима који се желе вратити или који су се вратили својим кућама. То посебно вреди за некоректан и дискриминирајући однос који доживљавају расељени и избјегли Срби, у погледу добивања потребних докумената за повратак, поврата своје привремено напуштене имовине, остваривања права на обнову кућа и домаћинства и остваривања права на рад и запосленост.

Исто тако, Самостална демократска српска странка се залаже за право на останак и наставак прогнаних и избеглих да живе у новим срединама, уз обавезу државе да омогући правичну надокнаду или додели другу имовину. Са своје стране, Самостална демократска српска странка ће у срединама у које се враћају прогнани Хрвати и други, стварати услове сигурности, толеранције и добросуседских односа.

Брига за жртве рата, цивилне и војне, породице погинулих и рањених, неизоставан је део борбе за мир и отклањање последица рата, развитка поверења и толеранције. Стога, Самостална демократска српска странка сматра да држава треба непрестано унапређивати бригу о жртвама рата и њиховим породицама. Самостална демократска српска странка очекује од државе да у складу с прокламованом политиком и Писмом намера, и српске жртве рата и њихове породице буду обухваћене овом бригом.

Самостална демократска српска странка сматра да сви државни органи и недржавне организације (цркве, школе, на пример) требају максимално допринети обнови поверења и ширењу духа толеранције, како у Хрватској, тако и у односима између Хрвата и Срба, односно њихових држава. Наставак нормализације односа између Републике Хрватске и Савезне Републике Југославије, обнову поверења и нормализацију односа унутар сусједне Босне и Херцеговине и њезина три народа и два ентитета, као и нормализацију односа између ње и Републике Хрватске, на основама Дејтонског споразума, Самостална демократска српска странка сматра неизоставним условом мира, обнове поверења и толеранције.

IV Слободно, праведно и солидарно друштво

Самостална демократска српска странка залаже се за друштво слободних и саодговорних појединаца, чија слобода и одговорност, за њих саме и за њихове узајамне односе, представља исходиште свих друштвених односа. Само слободан и саодговоран појединац може бити основа друштвене иницијативе и стваралац нових вредности. Због тога се Самостална демократска српска странка залаже за неометане и слободне грађанске иницијативе, неометано и слободно организовање људи на основи њихових права и интереса. Самостална демократска српска странка сматра да ни држава, ни политичке странке, нису довољне да би изразиле и представиле интересе појединаца, и сматра неопходним јачање нових грађанских, невладиних и нестраначких покрета и организација, које делују у интересу појединих друштвених скупина (људска права, права жена, на пример) или у интересу целог друштва (заштита околине, на пример).

Самостална демократска српска странка залаже се за друштво равноправних појединаца и друштвених група и заједница, а противи се дискриминацији и неравноправности било које врсте, по основи индивидуалних способности, групних припадности, сполног одређења или националног и верског идентитета. У том смислу, Самостална демократска српска странка ће посебну пажњу да посвети равноправности оних који живе од свог рада, било сељака било радника, било предузетника. Исто тако, залагаће се за равноправност жена и њихово изједначавање у погледу могућности и права са мушкарцима. Права младих, њихове организације, њихове институције, те њихову слободу на несметано стварање новог света, Самостална демократска српска странка сматра једним од темељних друштвених права. Национална равноправност, језична и верска равноправност, по природи ствари су једна од основних брига Самосталне демократске српске странке, и то како у питању Срба, тако и кад су у питању и припадници других националних, језичних и верских заједница.

Самостална демократска српска странка сматра да ниједно друштво не може опстати уколико није солидарно. Само солидарно друштво може гарантовати социјалну и економску сигурност, смањити социјалне конфликти и осигурати равномеран раст и просперитет. Зато се Самостална демократска српска странка залаже за солидарно решавање положаја незапослених и оних који се не могу бринути за себе и своју породицу. Исто тако се залажемо за солидарност у развоју, односно за развојну политику свих делова Републике Хрватске, која ће водити рачуна о неопходној подршци развоју појединих слабије развијених подручја или подручја која су посебно страдала током година рата. Такође се залажемо за развој солидарне друштвене свести и солидарног друштвеног деловања у решавању питања образовања и здравства, те стамбеног збрињавања појединаца и њихових фамилија. Дакле, Самостална демократска српска странка је против социјалног егоизма, који је карактеристичан за многа друштва у транзицији, па и за хрватско друштво. Стога ће Самостална демократска српска странка развијати солидарност, како у целини хрватског друштва, тако и унутар српске заједнице у Хрватској.

V Владавина права и демократских институција

Без владавине права и функционисања правне државе ниједна држава не може бити добра за њене грађане, нити им може гарантовати оно због чега се држава ствара: безбедност, равноправност и просперитет.

Владавина права и функционисање правне државе произлази и мора произлазити из основних слобода и права човека и грађанина, независности судства, независности судија од утицаја државних органа и политичких странака, те раду државних органа на основу закона и јавно прописаних норми. Самостална демократска српска странка се залаже и залагаће се да сви субјекти у држави, политички и непотитички, буду равноправни и подложни законима и Уставу, а што значи да нико и ничија воља и интереси не могу бити изнад закона и Устава. Самостална демократска српска странка се залаже за то да нико не може бити прогањан и осуђен за дела која није починио, те да свако мора имати једнак приступ суду и једнаку заштиту суда и пред судом. Самостална демократска српска странка се залаже за парламентарни надзор рада војске и полиције, те за укидање смртне казне. Као мањинска странка, у држави у којој још увек нису поштована људска, грађанска и мањинска права Срба, Самостална демократска српска странка се залаже за снажну институцију пучког правобранитеља. Као мањинска српска странка Самостална демократска српска странка ће се залагати за укидање појединих законских аката (на примјер, Закона о привременом преузимању напуштене имовине), измену појединих законских аката, као што су Закон о обвезним односима и Закон о подручјима од посебне државне скрби, негативних ефеката владиних уредби са законском снагом, посебно у домени стамбеног права. Самостална демократска српска странка ће се залагати за ревизију и поништавање пресуда у свим оним случајевима у којима су припадници српске заједнице лишени слободе и права, односно оптужени и пресуђени без потребних доказа или на основи једностране и арбитрарне одлуке, било суда, било неког државног органа.

Тродиоба власти на скупштинску, судску и извршну, те њихово аутономно деловање, услов су без којег нема демократске државе. Снажан парламентаризам, снажан Сабор, као место где одлучује народ, услов је без којег није могуће осигурати ефикасно деловање извршних органа државе и надзор њихова деловања због спречавања злоупотребе власти и државних институција. Смањивање овласти државе и државних органа, такође је услов без којег није могуће осигурати функционисање демократских институција. Зато се Самостална демократска српска странка залаже за такву државну администрацију која ће бити професионална и рационална, штедљива и модерна. Самостална демократска српска странка се залаже за професионалну и економичну војску.

Самостална демократска српска странка се такође залаже за већу контролу Сабора над Владом и за јачу грађанску контролу војске и полиције. Самостална демократска српска странка сматра да не може и не сме бити дискриминације, што је још увијек случај, при запошљавању у јавне и државне службе, те да Срби као и сви други грађани Републике Хрватске, треба да имају једнаке могућности и иста права на посао у јавним и државним службама.

VI Слободна и демократска јавност

Слобода изражавања мисли, осећања и уверења, слобода манифестовања припадности и идентитета, претпоставка је постојању слободне јавности. Слободна јавност, услов је без чијег испуњења није могуће постићи, нити обликовање друштвеног консензуса, нити демократско конституисање, демократски избор и демократску промену власти. Самостална демократска српска странка залаже се за пуну слободу јавне речи и јавног изражавања, којој једино ограничење може да буде повреда приватности, пословних тајни и повреда осећаја припадности некој етничкој заједници. Самостална демократска српска странка је против монопола, било државе, било владајућих политичких групација у медијима, посебно у електронским медијима. Самостална демократска српска странка се противи говору мржње, те сваком облику јавне искључивости, мотивисане било националним, било идеолошким разлозима. Самостална демократска српска странка сматра да јавна критика власти и свих који учествују у власти, који теже за тим учествовањем или су носиоци јавног утицаја и јавног мишљења, не могу да буду заштићени од јавне критике.

Самостална демократска српска странка сматра да је за истинску демократску јавност пресудно да се чује глас појединца, представника специфичног мишљења, као и представника мањина било које врсте. Тај глас и такво мишљење не могу и не смеју бити ограничени или утишани ничијим ауторитетом и утицајем, ни власти ни самог јавног мнијења. Издвојено и мањинско мишљење треба да буде толерисано као део опште дискусије, опште расправе, које друштво води унутар себе, у потрази за најбољим мишљењем. Самостална демократска српска странка сматра да националне мањине треба да имају несметан приступ јавности и да неометано треба да учествују у креирању демократског јавног мнијења, било посредством општенационалних медија, било посредством својих мањинских медија. Самостална демократска српска странка није задовољна начином на који је српска заједница представљена у хрватским медијима, ни у погледу квалитета, ни у погледу квантитета, те ће зато тражити да се у хрватским медијима промени слика стварана о Србима и део садржаја, који су било темама, ауторима или извођачима везани уз Србе. Самостална демократска српска странка ће се залагати за развој штампаних и електронских српских медија у Републици Хрватској. То значи да ће подржати настојања српских културних и информативних институција за стварање продукцијске куће за телевизијски програм од 60 минута дневно, стварање мреже радио-станица, дневног листа и недељника. На тај начин ће се постићи оно чега сада нема, а то је да се у хрватској јавности чује и глас српске заједнице, како би и он допринео њеном демократском профилу.

VII Плурализам и политичко партнерство

Плурализам страначких и нестраначких организација и иницијатива, демократска је тековина, која треба добити свој одраз и у самој власти и конституисању власти. Подела власти и подела друштвене моћи по основи друштвеног плурализма, најбољи је механизам њезине контроле и ограничавања. Због тога Самостална демократска српска странка сматра да једностраначка власт треба бити замењена вишестраначком. Стабилне и реалне коалиције, које изражавају партнерство за демократију и демократску владавину за Самосталну демократску српску странку су природан облик поделе одговорности, те продуктиван начин

афирмације сарадње и договора у политичком и неполитичком животу друштва. Карактеристика самосталних српских странака у Хрватској и уопште српске политике у Хрватској, јесте трајна одређеност и трајна спремност за демократско партнерство, односно партнерство за демократију. То одређење већ је обновљено на протеклим изборима за локалну управу и самоуправу, а треба бити развијено и обликовано као доиста трајно одређење наше странке и стање политичког живота у Хрватској. Ми Срби у Хрватској, сигурно не можемо одлучити о томе хоће ли у Хрватској власт бити демократска или не, али сигурно можемо, и то смо доиста и спремни, да заједно с другима учинимо да у Хрватској буде више демократије.

VIII Регионализам, мањинска самоуправа и афирмација мањинског српског идентитета

Подела власти, не само између политичких скупина и странака по вертикалној оси, већ као што је током дуге историје хришћанства знано, између покрајина, односно регија и централне власти, трајна је тековина свих демократских земаља. Супсидијарност или преношење овласти државне моћи, на ниже јединице државне организације и државне управе, је начин како се та моћ приближава народу, његовим потребама и његовим интересима. Осим тога, то је начин на који се и јефтиније и ефикасније може испунити читав низ обавеза и лакше и сврсисходније управљати државом. Уравнотежени регионализам, који разбија тромост и неосетљивост централне власти за локалне и регионалне проблеме, има пуну подршку у деловању Самосталне демократске српске странке. Контрола порезних прихода, комуналне, образовне, здравствене и развојне политике, не може бити изван компетенција и овлашћења покрајинских, односно регионалних интереса и потреба.

Премда се не остварује и не мора остваривати у облику јединице државне управе или државне самоуправе, мањинска самоуправа, такође треба бити прихваћена и призната, не само као облик етничког самоорганизирања, већ и као облик од утицаја према држави и државним властима. Срби у Хрватској имају два таква механизма мањинске самоуправе у складу с Писмом намера хрватске Владе о завршетку процеса мирне реинтеграције. То су Заједничко веће општина, као институт мањинске, регионалне самоуправе на подручју двију жупанија, те Српско народно веће, као институт мањинске, персоналне самоуправе на целокупном подручју Републике Хрватске. Оба института, као и институт пропорционалне представљености, Самостална демократска српска странка сматра да требају бити озакоњена, тако да се додају постојећим рјешењима у Уставном закону о људским и мањинским правима. Ове институте, као и невладине српске организације, Самостална демократска српска странка ће потицати да афирмишу српски национални идентитет у Хрватској. Осим тога, Самостална демократска српска странка ће својим деловањем, заједно са Заједничким већем општина и Српским народним већем, радити на решавању укупног мањинског статуса Срба у Хрватској и њихове партиципације у хрватском политичком и друштвеном животу.

IX Привреда, обнова и развитак

Приватно власништво и тржишна привреда, као и за друге странке либералне и демократске инспирације, представљају и за Самосталну демократску српску странку, алфу и омегу економске демократије. Денационализацију и приватизацију, због тога, Самостална демократска српска странка сматра неизбежним и нужним за њихово остварење. Самостална демократска српска странка противи се једностраном и неправедном процесу денационализације и приватизације, којима се на основама старих стварају нове неправде. Самостална демократска српска странка, пре свега, сматра како подржављење не може бити добар увод у денационализацију и приватизацију, већ основа за власнички модел владајуће групације. Самостална демократска српска странка, такође сматра да друштвено богатство

треба припасти, не само држави, новим власnicима, већ и онима који су га стварали тј. самим запосленим и умировљеним, кроз различите облике деоничарства. Самостална демократска српска странка се залаже за провођење денационализације, али не увек и у свим случајевима, посебно, ако се њоме узрокује неправда и несигурност за многе грађане, као на пример у сфери стамбеног власништва. Проведена приватизација требала би, због својих тамних страна, да буде расветљена и, ако је потребно и, где је потребно, поништена. То је сигурно случај код многих грађана Хрватске српске националности, који нису имали прилике да учествују у процесу приватизације, било зато што су отпуштени с посла, било зато што су у том праву били дискриминирани, било зато што су у томе били ратом ометени. Стога ће Самостална демократска српска странка тражити да, свугде где то буде оправдано и могуће, тражи остварење тога права и за Србе.

Уместо привреде оријентисане само на трговину и део услуга, Самостална демократска српска странка се залаже за инвестиције и улагања у производњу, пољопривреду и туризам. Уместо нестабилних финансијских институција Самостална демократска српска странка се залаже за стварање стабилних и здравих финансијских институција у сарадњи с међународним финансијским институцијама и према међународним стандардима. Уместо непрестаног пораста незапослености и опадања производње, Самостална демократска српска странка се залаже за постепено повећање запослености, посредством малих и средњих предузећа. Уместо задуживања, које се одлива за потребе државног апарата, Самостална демократска српска странка се залаже за планирано инвестицијско задуживање, на основама заједничких програма са инострним партнерима, а у циљу оживљавања финансијских институција и обнове великих господарских субјеката. Самостална демократска српска странка ће се залагати за значајна улагања у производњу хране, односно у пољопривреду, и то путем подршке малим фармама и средњим и великим компанијама за производњу хране. Запостављено село и запостављена сеоска домаћинства треба да буду оживљена, како бисмо од земље увознице свих врста хране, постали земља са јефтенијом храном и са извозним могућностима.

У погледу порезне политике Самостална демократска српска странка се залаже за различите облике опорезивања, али је против порезне политике која ће бити у функцији скупе државе и државне администрације. Уместо тога залагаће се за ону врсту опорезивања која ће бити у функцији развоја и социјалне стабилности. Самостална демократска српска странка сматра да је неопходно установити финансијско тржиште као регулацијски механизам за све друге облике тржишта. Оно би требало да смањи каматне стопе и тако омогући и појединцима и привредним субјектима заштиту њиховог новца и могућност укључивања у тржиште новца под прихватљивим условима.

Обнова земље, посебно ратом страдалих подручја, изузетно је значајан економски фактор и фактор развоја. Она омогућава повећање запослености и покретање нових производњи. То се за сада остварује у ограниченом обиму и њом припадници српске заједнице готово да и нису обухваћени. Због тога ће Самостална демократска српска странка инсистирати и код Владе и код међународних организација да постоји обавезујућа клаузула о равноправном третману Срба, у погледу обнове и у погледу учествовања у пословима које обнова омогућава. Самостална демократска српска странка ће се супротставити свим постојећим облицима дискриминације, у погледу могућности добијања послова за привредне субјекте чији су власници Срби, или у погледу равноправног учествовања у обављању послова, посебно оних који су спонзорисани од државе или међународних организација.

X Социјална политика и социјална заштита

Социјална политика какву жели Самостална демократска српска странка требала би бити активна и у функцији уједначеног развоја и користи од њега за све социјалне слојеве. Партнерство између послодаваца, капитала и радника, услов је за такву политику. Стимулисање политике стварања нових радних места, те политике преквалификације, за оне чија професија није потраживана на тржишту, уместо продужавања, скраћење радног времена, како би се и на тај начин добио простор за већу запосленост. Осим тога, Самостална демократска српска странка сматра да држава, и у најтежим условима свога економског стања, мора очувати бригу и заштиту оних који су без посла или без способности да се сами брину за себе и своју породицу. Самостална демократска српска странка се залаже за различите облике социјалног осигурања, здравствено, пензијско, инвалидско и осигурање за случај незапослености. Залажемо се такође за постојање обавезног, додатног и допунског осигурања као варијанти које не искључују једна другу, а овисе о могућностима и самих појединаца, а не само државе. Самостална демократска српска странка се залаже за такву здравствену политику и могућности лечења да превентивна медицина, здравствена заштита социјално угрожених и неспособних појединаца треба у целости бити финансирана из државног прорачуна. Национално здравствено осигурање треба покривати трошкове основне здравствене заштите, а то значи, осим превенције и бесплатне контрацепције, бесплатно здравствено осигурање деце, школске омладине и инвалида.

Социјална функција мора бити присутна и у стамбеној политици, па се Самостална демократска српска странка залаже за солидарну стамбену изградњу, те издначавање услова под којима људи могу задовољити своје стамбене потребе. Важно је да у овим поратним годинама буду збринуте сви они који су остали без станова и кућа, и то без дискриминације по било којој основи. Такође је важно да се подстанари законским путем заштите од самовоље станодаваца, те да се омогући кроз политику дугорочног кредитирања, било појединачно решавање стамбеног питања, било у облику предузетничке иницијативе за градњу нових станова.

XI Образовање и култура

Образовање као виталан део сваког друштва, као спона између старе и младе генерације, између знања и искуства с једне, и радозналости и ентузијазма с друге стране, треба чувати своју аутономију од дневнополитичких утицаја и доминантних идеологија. Уместо тога треба бити засновано на стваралаштву, слободној личности, стицању знања на основи потребе, а не присиле. Уместо да буде уско национално затворено, образовање треба да буде интегрисано у светску ризницу знања, али са рационалним и не претјераним оптерећењем ученика. Оно мора бити упућено на будућност и тако конципирано, да једном стечено знање или вештина могу да буду довољна основа за ново учење или адаптацију.

Самостална демократска српска странка се залаже за бесплатно основно и средње образовање, те доступно високо образовање у складу с друштвеним потребама и исказаним трендовима у свету. Побољшање материјалног положаја учитеља и уопште просветних радника, осамостаљивање школа и побољшавање услова учења и доступности знања, мора бити брига сваког у овом друштву. Посебну бригу, заједно са српским невладиним организацијама, Самостална демократска српска странка посветиће школској аутономији Срба у Хрватској. Она ће почивати на вредностима српског националног идентитета, повезаности с матичним народом и интегрисаности у хрватски школски систем. Самостална демократска српска странка ће се противити било којем облику оспоравања права на очување мањинског идентитета Срба у Хрватској, посредством дејих вртића, основних и средњих

школа, те високошколских установа. Исто тако ће се супротставити било којем облику гетоизације српске заједнице по етничком школском принципу, а залагаће се за мултиетнички и мултикултурни концепт школа, у којем ће мањински идентитет бити изједначен с другима. Тамо где то није могуће Самостална демократска српска странка ће се залагати за допунске школске програме и за допунску наставу. Самостална демократска српска странка се супротставља да уџбеници буду место спорења о хисторијским или актуалним истинама, те тражи уравнотежено и објективно писање уџбеника за хуманистичку групу предмета, те стриктно поштовање мораторија на изучавање последњих седам година хисторије југословенског простора.

Као у случају образовања, и у случају културе, мора се поштовати аутономност, политичка и идеолошка независност овог подручја друштвеног деловања. Као у случају образовања, залажемо се за отворен културни идентитет, који уравнотежено чува везу с традицијом и хвата везе с новим културним обрасцима. Залажемо се за Хрватску као мултикултурално друштво, у којем ће све њене културне саставнице бити признате и прихваћене, па и оне које су током векова, заједно с већинским народом, стварали и мањински народи и њихови припадници. Противимо се културном традиционализму и културној искључивости, а посебно културном етноцентризму, било већинске, било мањинске културе.

Самостална демократска српска странка залаже се за очување српског културног идентитета у Хрватској, брани и браниће удео Срба у стварању укупне хрватске културе, супротставит ће се било којем облику давања предности културној искључивости пред интеркултурним везама. У сврху очувања свог културног идентитета Срби у Хрватској развијат ће своје културне организације и институције, било унутар постојећих општенационалних, било у облику наших мањинских. У ту сврху очекује помоћ од своје матичне државе, као и несметану комуникацију с њом.

XII Међународни односи

Самостална демократска српска странка залаже се и залагаће се за интеграцију Хрватске у све међународне организације и асоцијације, које су од интереса за све њене грађане. Самостална демократска српска странка ће се такође залагати за развој стабилних односа на подручју средње и јужне Еуропе. Посебно ће се залагати за добросусједске односе између Хрватске и СР Југославије, те Босне и Херцеговине, за сарадњу између ових земаља и њихово повезивање на основи интереса. Самостална демократска српска странка се противи поделама на југу Еуропе које би симулирале цивилизацијске сукобе и залаже се за коегзистенцију и деловање на основама заједничких интереса. Самостална демократска српска странка се залаже за смањивање наоружања у овом делу света, те посебно за демилитаризацију пограничних делова Хрватске и Србије. Самостална демократска српска странка се залаже за проходне и мекане границе између земаља насталих распадом бивше Југославије. Самостална демократска српска странка ће остати при своме захтеву за двојним држављанством. Самостална демократска српска странка сматра да мањине могу и требају да буду фактор стабилности у односима између држава у регији, те ће својим деловањем то и потврђивати.

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ:
Војислав Станимировић др. мед.